

Рецензия

от проф. д-р Янаки Боянов Стоилов, Пловдивски университет „П. Хилендарски“

по конкурс за доцент по Обща теория на правото в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, в професионално направление 3.6. Право (Теория на държавата и правото)

I. Със Заповед № РД-22-446/18.02.2025 г. на Ректора на Пловдивския университет „П. Хилендарски“ съм определен за член на научно жури за провеждане на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“, обявен в ДВ, бр. 98/19.11.2024 г.

Единствен кандидат в конкурса е Димитър Вълков Ханев. Той е роден на [REDACTED] Завършил е право в Юридическия факултет на ПУ „П. Хилендарски“ през 2004 г. Работил е като юрисконсулт към Агенцията за социално подпомагане, [REDACTED] От 2005 г. досега последователно е асистент, старши асистент и главен асистент в катедра „Теория и история на правото“ на ЮФ на ПУ „П. Хилендарски“. От 2015 г. притежава образователната и научна степен доктор по право. Ползва писмено и говоримо английски и руски езици.

II. За участие в конкурса кандидатът е представил хабилитационен труд на тема „Юридическото обосноваване: понятие и теория“. Пловдив: УИ „П. Хилендарски“, 2025. ISBN: 978-619-281-017-7. Представени са и други научни публикации след защитата на дисертацията. Това са монографията „Субективно право и правна свобода“. Пловдив: УИ „П.

Хилендарски“, 2021 г., която е на основата на дисертационния труд, с който е получена образователната и научна степен „доктор“ по право, както и две статии в нереферирани списания с научно рецензиране: „Система на формите на субективното право“. В: Имуществените отношения в правото. Развитие и перспективи. Пловдив: УИ „П. Хилендарски“, 2021, с. 382-417 и „Идеята за Soft Law и понятието за валидност в юридическото обосноваване“. В: Soft Law и съвременното право. С: Сиби, 2017, с. 36-50.

Оценяваните трудове са резултат от самостоятелна работа. В тях авторът се позовава на множество източници, като цитиранията са в съответствие с възприетите правила. Не съм установил случай на плагиатство.

III. Монографията „Юридическото обосноваване: понятие и теория“ се състои от въведение, две части, в които са включени глави, Appendix, заключение и цитирана литература – в общ обем от 178 страници. Тя е първото у нас монографично изследване на този проблем.

Юридическото обосноваване е важен, актуален и сложен проблем, който се разполага в полето на правната философия и теория, но заедно с това има значение за съдебната практика. Изследването предполага наличие на значителни познания освен в областта на общата теория на правото и в самата теория на познанието. То е задълбочено и показва творческите способности на неговия автор и положения дългогодишен труд.

Обосноваването е поставено в дискурса на правото като интегрална социална практика, в която ключова роля се пада на съдията и на неговите професионални и нравствени качества, като на вторите е обърнато специално внимание. Юридическото обосноваване се свързва с изискването на българската конституция за мотивиране на съдебните актове.

Д. Ханев, като стъпва върху идеите на Кант за двата аспекта на разума – теоретичен и практически, смята, че теоретичното юридическо обосноваване изгражда изходните представи за правната реалност, а практическото служи за вземане и произнасяне на съдебните решения. Теоретичната рационалност е свързана с формирането на убеждения и вярвания, а практическата – с мотиви за действие. Във втория случай разумът управлява волята чрез чувството за дълг.

IV. Рецензираната монография съдържа научни приноси, които могат да се обособят в няколко групи:

- Тя дава нови щрихи към правната методология, правната епистемология и правната херменевтика.

- Понятието за обосноваване в правото е разгледано от позицията на когнитивния реализъм. Неговото изясняване е направено чрез съпоставяне със сродни понятия, каквито са аргументация, тълкуване и доказване. Авторът не свежда юридическото обосноваване до нормативна казуистика, а изтъква ролята на юридическото мислене при формиране на правните институти и разкрива отношението между обосноваването като когнитивен процес, от една страна, и нравствените качества и вътрешното убеждение на обосноваващия субект, от друга.

- Изследването на проблема за юридическото обосноваване е проследено през обособяването и развитието на основните направления на правната теория с нейните водещи представители в Западния свят, включително и най-значимите теории през миналия век – тези на Ханс Келзен, Карл Шмит, Роналд Дуоркин и Хърбърт Харт, достигайки до постмодерните възгледи по въпроса. Така през призмата на обосноваването се разкрива природата на правото не само като нормативна даденост, а и като вид духовен феномен, комуникация и социална практика. В това отношение работата би могла да се ползва не само от изследователи на

проблема за юридическото обосноваване, но и от студенти и докторанти, които проявяват интерес към изучаване на основните подходи и теории за обяснение на правото и неговото действие.

- Предложеното разбиране за правилност на съдебното решение надхвърля нормативното значение, а именно: „правилното решение на съда е това, което е изпълнило правно-техническите критерии за валидност; постановено е от безпристрастен съд, който свободно е формирал своето вътрешно убеждение; основано е на истината; отразява справедливостта и е обосновано убедително“.

- Приноси аргументи се съдържат в обяснението на юрисдикционната функция на съда. Ролята на юрисдикциите включва отсъждането, произнасянето и силата на пресъдено нещо. От тази гледна точка авторът показва недостатъчността на теорията за юридическия силогизъм и необходимостта правораздаването да се разглежда като комплекс от познавателни, психологически и нравствени характеристики на лицата, които го осъществяват.

V. Д. Ханев изразява предпочитание към съдебната дискреция, защото оперирането с юридически силогизми ограничава ролята на съда в правораздаването. Според него съдебната дискреция е същинският „гордиев възел“ на съвременната теория на правото. Приведените аргументи заслужават внимание, но, според мен, с две уговорки: първо, съдебното решение трябва да съответства на фактите по делото, а не да зависи от „господство на мненията“ и второ, дискрецията не освобождава съдията от задължението да се съобразява както с нормативните основания на неговите отсъждания, така и с институционалните граници на изпълняваната от съда правораздавателна функция.

Като положителни научни качества на Д. Ханев мога да отбележа неговия аналитичен и критичен поглед върху изследваните проблеми. Това

той прави чрез използване и позоваване на множество научни произведения – както на класически, така и на съвременни чужди и български автори. За разлика от редица пишещи по правни проблеми той не се задоволява с описание и коментари на нормативната уредба и съдебната практика, а се стреми да вникне в същността на проблема, да отчита влиянието на различни фактори върху юридическото мислене и специално върху процеса на юридическото обосноваване и неговите резултат.

Проблемът за влиянието на правната идеология върху обосноваването по същество е засегнат, но не е предмет на самостоятелно изследване. Според Д. Ханев убежденията и вярванията, споделяни от обосноваващия, оказват влияние върху неговите решения. Оттук възникват въпроси, които не бива да бъдат подминати: имат ли място в науката, а и в други рационални дейности, каквато е правосъдието, вярванията (може и да не са религиозни); възможно ли е да се постигне унификация и предвидимост на правосъдието, ако се допусне вярванията на отделния съдия да определят неговите решения; вярванията изключват ли възможност за различна оценка на фактите или оказват влияние само върху правната квалификация на деянията.

Наличието на спорни тези като посочените и известна неравномерност в отделни части на изложението не омаловажават качествата на рецензирания труд и приносите, които се съдържат в него.

VI. Д. Ханев вече много години води семинарни занятия и отделни лекции със студенти по Обща теория на правото и така допринася за подготовката на бъдещи юристи в областта на правната теория. Той сполучливо съчетава преподавателската и изследователската работа. Проявява както внимание, така и възискателност към студентите. Включва се във всички текущи дейности и инициативи на катедрата по Теория и

история на правото и в тези на факултета. С увереност мога да кажа, че Д. Ханев е част от това поколение преподаватели по право, което вече дава собствен облик на Юридическия факултет на ПУ „П. Хилендарски“ и допринася за неговото утвърждаване в системата на българското юридическо образование.

VII. Препоръчвам на кандидата в конкурса да продължи да работи по проблема за юридическото обосноваване, като се насочи към проучване на подходящи с оглед на този проблем актове на български и чужди юрисдикции. Това би дало възможност не само да се илюстрират едни или други тези и постановки, а теоретичните резултати от изследването да се използват за анализ и оценка на правораздавателната дейност. Така към дискусиата за юридическото обосноваване могат да се приобщят не само учени-юристи, но и магистрати, които не се задоволяват с рутинното изпълнение на възложените им правомощия.

По-общата ми препоръка към Д. Ханев е като използва натрупания вече изследователски опит да прояви по-голяма настойчивост и постоянство в разработване на проблеми, попадащи в обхвата на общата теория и философията на правото. Част от постигнатите резултати той би могъл да публикува освен в издателството на Пловдивския университет и в различни правни издания, включително периодични.

Настоящата процедура е повод да отбележа, че Д. Ханев вече заема заслужено място сред специалистите по обща теория на правото у нас, а и не само.

В заключение:

С оглед на изложеното, на основание Глава трета, раздел I и III и в съответствие с чл. 24, ал. 1 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане

давам положителна оценка на представените за участие в конкурса материали и на самия кандидат. Предлагам на научното жури да гласува д-р Димитър Вълков Ханев, гл. асистент в Юридическия факултет на Пловдивския университет „П. Хилендарски“ да заеме длъжността „доцент“ в същия университет.

01.04.2025 г.

проф. д-р Я. Стоилов